

Vastaus lausuntopyyntöön: VNS 2/2022 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023–2026

Muutos- ja valmistelukustannukset

Ict-muutuskustannukset

Julkisen talouden suunnitelmassa oleva varaus vuoden 2023 ICT-muutuskustannuksiin on vain 4,2 milj. euroa (sivu 51, taulukko 12). Tekstin mukaan vuoden 2022 ensimmäisessä lisätalousarviossa siirrettiin 96 milj. euroa ICT-muutuskustannuksiin varattua määrärahaa vuoden 2023 kehyksestä hyvinvointialueiden valmistelukustannuksiin.

Valtiovarainministeriö tekikin 28.3.2022 päätöksen valtion talousarvion lisämäärärahan mukaisesta valtionavustuksesta hyvinvointialueiden toiminnan valmisteluun vuonna 2022. Hyvinvointialueiden avustusten kokonaismäärä on 153,96 milj. euroa, josta Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen osuus on 0,99 milj. euroa. Lisätalousarviolla on mahdollista toteuttaa välttämättömät voimaannapolain ja valtakunnallisen alueellisen valmistelun tiekartan tehtävät ja varmistaa hyvinvointialueen hallinnon häiriöttömän toiminnan. Ns. sirpalemaakunnat saivat lisärahoituksessa harkinnanvaraista osuutta, josta ne voivat ohjata osan ict-valmisteluun. Pohjois-Karjala ei harkinnanvaraista osuutta saanut, joten lisärahoituksesta ei ole mahdollista ohjata yhtään ict-valmisteluun.

Aikaisemmin sosiaali- ja terveysministeriö teki 20.12.2021 päätöksen hyvinvointialueen ict-muutokseen tarkoitetusta valtionavustuksesta. Hankeavustus on Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle yhteensä 4,46 milj. euroa, joka on tarkoitettu käytettäväksi aikavälillä 1.7.2021-31.12.2025. Jo aikaisemmin sosiaali- ja terveysministeriö teki avustuspäätöksen, jonka summa on 0,99 milj. euroa. Yhteensä ict-valmisteluun on siis saatu valtionavustusta 5,45 milj. euroa. Alun perin haettu avustussumma 9,79 milj. euroa oli saatua avustusta huomattavasti suurempi. Suunnitelmien mukaan ict-muutoksen valtionavustus tullaan käyttämään suurelta osin vuonna 2022, vaikka avustuspäätöksen mukaisesti raha on käytettävissä vuoden 2025 loppuun. Tämän hetken suunnitelman mukaisesti vuonna 2022 tultaisiin käyttämään n. 5,10 milj. euroa ja vuodelle 2023 tulisi siirtymään avustusrahaa vain n. 0,35 milj. euroa.

Edellä mainituista syistä on erityisen tärkeää, että ict-muutuskustannuksiin myönnetään avustusta oikeudenmukaisesti kaikille hyvinvointialueille riippumatta alueiden valmiusasteista myös vuonna 2023. Tällä hetkellä rahoituspäätöksissä suositaan liian voimakkaasti nk. sirpalemaakuntia ja yo-sairaala-alueita.

Palkkaharmonisointi

Hyvinvointialueilla tulee olemaan merkittäviä palkkaharmonisointikustannuksia. Niiden kattamiseen tulee olla osoitettu selkeästi erillinen rahoitus. Julkisen talouden suunnitelman mukaan palkkakustannukset tullaan kattamaan hyvinvointialueiden rahoitusmallin puitteissa, ja viime kädessä ne tulevat otetuksi huomioon rahoituksen jälkikäteisessä kustannustason tarkastuksessa. Hyvinvointialueiden rahoitukseen palvelutarpeen arvioituun kasvuun vuosina 2023–2029 tehtävällä 0,2 prosenttiyksikön korotuksella voidaan kattaa mm. palkkaharmonisaation kustannuksia.

Suomessa on merkittävästi pulaa sote-työntekijöistä. Jälkikäteinen kustannustarkastus ei edistä hyvinvointialueiden henkilöstösaatavuutta. Harmonisoinnin rahoitus tulee olla etupainotteista hyvinvointialueiden maksuvalmiudenkin kannalta. Palkkausjärjestelmän rakentaminen, työn vaativuuden arvioinnit ja todellisen harmonisointitarpeen selvittäminen tulee viemään aikaa. Jälkikäteinen kustannustason tarkistus lisää epävarmuutta harmonisointiprosessiin ja eteneminen muodostuu entistäkin haasteellisemmaksi. Palvelutarpeen kasvuun varatut rahoituksen korotukset tulee jäädä palvelutarpeen kasvusta aiheutuvien tuotantokustannusten kattamiseen, ei palkkaharmonisoinnin rahoittamiseen.

Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista

Julkisen talouden suunnitelman taulukko 13 sivulla 59 osoittaa, että hyvinvointialueiden toimintakulujen kasvun arvioidaan olevan vuosina 2024–2026 2,7–3,4%. Arviot ovat varsin maltillisia ottaen huomioon muutoksen laajuus. Uuden toiminnan käynnistäminen lisää tavallisesti alkuvaiheessa kustannuksia ja, koska on kyse näin mittavasta uudistuksesta, tulee se heijastumaan hyvinvointialueiden tavallista korkeampana kustannuskehityksenä myös vuonna 2024.

Inflaation ennustetaan hidastuvan, mutta jäävän vuosina 2023–2024 aikaisempia vuosia korkeammalle tasolle, joka osaltaan lisää painetta hyvinvointialueiden kustannuskehitykselle.